

Na západ od „železnej opony“

Poznámky si prepíšte 6. 4. 2020

Nemecko bolo po vojne rozdelené podľa politického vplyvu veľmocí. V máji 1949 vznikla

- SRN (Spolková republika Nemecko)- prezident Konrad Adenauer
- NDR (Nemecká demokratická republika) – Wilhem Pieck

Železnou oponou- sa dobovo nazýva hranica (pomyselná), ktorá po vojne rozdeľovala svet na 2 časti: Rozvíjajúca sa časť **západných štátov** v duchu demokracie, a východný blok (štáty oslobodené sovietskou armádou) - ktorý pod vplyvom ZSSR začal budovať totalitné zaostávajúce štáty v duchu komunizmu.

Vytvorenie hospodárskych spoločenstiev:

Západ:

- OEEC (Organizácie pre eur. hosp. spoluprácu) 1948 – rozdeľovala americkú pomoc Marshallovoho plánu európskym krajinám
- Rada Európy – 1949
- EHS – 1951, zo šesťčlenného Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ

Východ:

- RVHP (Rada vzájomnej hospodárskej pomoci) – zavedenie do všetkých socialistických štátov; ťažili z toho hlavne ZSSR- 1949

Vojenské aliancie:

Západ:

- **NATO** (North Atlantic Treaty Organization)- 1949 Washington; prvým *veliteľom bol Dwight Eisenhower*; účel bol zapojiť USA do obrany západnej Európy- proti hrozbe komunistickej expanzie; USA, Kanada, VB, Franc, Benelux, Tal, Dán, Nóv, Portugalsko, Island, + Grécko, Turecko, + SRN

Východ:

- **Varšavská zmluva**- 1955, zmluva o vzájomnej pomoci, priateľstve, spoločné vedenie časti ozbrojených síl. Člen.: Albánsko (vystúpilo 1962), Bulharsko, ČSR, Maďarsko, NDR, Poľsko, Rumunsko, ZSSR;

- Železná opona viedla cez Nemecko, Rakúsko, vých. hranice Maďarska, Rumunsko, Bulharska

- Berlín bol rozdelený na 4 okupačné zóny :

- Ruskú (ZSSR)
- Americkú (USA)
- Francúzsku (FRA)
- Britskú (V.B.)

Otázky:

Vysvetli pojeme „železná opona“

Na východ od „železnej opony“

Poznámky si prepíšte 7. 4. 2020

Je to oblasť sféry vplyvu Stalina - Albánsko, Bulharsko, ČSR, Maďarsko, NDR, Poľsko Rumunsko - v týchto krajinách bola nastolený **totalitný režim**

- vláda 1 strany = komunistickej
- stali sa satelitmi ZSSR

V Juhoslávii J. B. Tito odmietol komunizmus aj podriadenie ZSSR

- komunisti kontrolovali: školstvo, kultúru, tlač, armádu, políciu
- začali sa politické procesy, ktoré boli vymyslené, vykonštruované
 - s odporcami režimu
 - s vlastnými ľuďmi
 - prisluhovačmi „imperializmu“ (západu)

Hospodárska obnova krajín

- ZSSR odmietlo Maršalov plán

- obnova cez poľnohospodársku reformu a poštátnenie národného hospodárstva – bolo zavedené **centrálne plánované hospodárstvo, ktoré nedokázalo reagovať na potreby obyvateľstva** → **ZAOSTÁVANIE** za západom

R. 1949 Rada vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP) - mala usmerňovať hospodársku spoluprácu cez poľnohospodárstvo medzi štátmi, ktoré zostali pod vplyvom sovietskeho zväzu

v oblasti obchodu a v plánovaní výroby, ale všetko pod sovietskym diktátom

„Železná opona“ - pevné hranice s prísnou kontrolou pohybu osôb, tovaru, ktoré izolovali sovietsky blok, izolovali komunistické krajiny od demokratického sveta.

V r. 1955 bola vytvorená vojensko-politická organizácia - **Varšavská zmluva**.

Otázky:

1. Ako sa volal režim, ktorý bol nastolený v krajinách v oblasti sféry vplyvu Stalina?
2. Čo všetko komunisti kontrolovali?
3. Čo mala usmerňovať Rada vzájomnej hospodárskej pomoci?

Sovietizácia Československa – kópia ZSSR

Poznámky si prepíšte 9. 4. 2020

Február 1948 – politický zvrät poznamenal ČSR na 40 rokov

- nastolený nedemokratický, totalitný režim
- podporovanie ateizmu
- prenasledovanie cirkví a zatváranie kláštorov
- ČSR sa stalo „satelitom“ ZSSR

Studená vojna

- 1948 – 1954 prebiehali vykonštruované politické procesy – 80 000 ľudí (232 rozsudkov smrti, 178 vykonaných) obeťami sa stali politici, cirkevní predstavitelia aj obyčajní ľudia, roľníci, kňazi i komunistickí predstavitelia
- masové zatýkanie a prenasledovanie občanov podľa vzoru ZSSR
- politické procesy mali donútiť občanov k poslušnosti a zároveň ospravedlniť hospodárske ťažkosti, ktoré vznikli pri budovaní socializmu.
- dôsledky: strach, odpor, sklamanie, emigrácia

14. marca 1953 - zomiera Klement Gottwald (krátko po smrti J. V. Stalina)

21. 3. 1953 sa stáva prezidentom ČSR Antonín Zápotocký

Budovanie socializmu

11. júla 1960 bola schválená nová ústava, ktorá zakotvila, že v Československu zvíťazil socializmus.

- Deklarovala sa tiež zmena názvu Československá republika (ČSR) na Československá socialistická republika (ČSSR).

Otázky:

Vysvetli pojem sovietaizácia ČSR

Rovnováha strachu

Poznámky si prepíšte 16. 4. 2020

- Superveľmoci **USA a ZSSR** – ich súperenie veľké nebezpečenstvo pre svet
- **ZSSR ovládol krajiny** v strednej a JV Európe a presadzovali sa aj v Ázii – obavy západu
- **Protikomunistická kampaň** – v USA vrchol 1950 – 1953 prenasledovaním každého, kto udržiavala styky s komunistami
- Marec **1953 zomrel Stalin** – teror sa čiastočne zmiernil
- **1956 Nikita Chruščov** – na **XX.** zjazde predniesol správu, ako Stalin vládol, no aj tak neodsúdil systém, ktorý to spôsobil, pretože sa nechceli vzdať samovlády
- Ľudia v sovietskom bloku nespokojní s komunistickou diktatúrou a nadvládou ZSSR
- Nepokoje Nemeckej demokratickej republiky – nepokoje potlačené
- **1956 protikomunistické povstanie v Maďarsku** ←
- **1958 pokus o reformu komunistického systému v Československu** – potlačené sovietskymi tankami
- Ani Stalinovi nástupcovia sa nechceli vzdať pozícií v satelitných štátoch
- **1961** – berlínsky konflikt po vybudovaní Berlínskeho múru
- **1959** na Kube sa dostali k moci kubánski partizáni na čele s **Fidelom Castrom** – spojenectvo so ZSSR
- **1962** – Chruščov po dohode s Castrom vybudoval na **Kube tajné základne pre rakety** – hrozba amerického zásahu donútila Chruščova ustúpiť

Otázky:

1. Ktoré dve veľmoci ovplyvňovali svet?
2. Kto nahradil Stalina po jeho smrti?

Neúspešný pokus o reformu
Poznámky si prepíšte 20. 4. 2020

Situácia zač. 60. rokov:

morálna, hospodárska kríza, odhaľovanie zločinov totalitného režimu, zaostávanie ČSSR za Európou, pokles životnej úrovne - nespokojnosť, nedôvera obyvateľstva

Rok 1968:

1. zmeny vo vláde: Ludvík Svoboda (prezident)

Alexander Dubček (tajomník ÚV KSČ)

2. "socializmus s ľudskou tvárou"

Pražská jar - reforma komunizmu:

zrušená cenzúra, vznik nových spolkov, sloboda prejavu, náboženská sloboda, žiadosť federatívneho usporiadania republiky

Noc z 20. na 21. augusta 1968 - vstup piatich armád Varšavskej zmluvy na územie Československa - demokratická reforma socializmu bola potlačená

Otázky:

1. Ktorá významná osobnosť sa pokúsila o tzv. „socializmus s ľudskou tvárou“?
2. Vysvetli pojem pražská jar.

Kultúrny rozlet Slovenska

Poznámky si prepíšte 23. 4. 2020

▶ **1919** znovuoťvorenie **Matice slovenskej**- symbol národnej samobytnosti a hrdosti
- vydávala knihy, zakladala spolky, knižnice, divadlá...

▶ **1919** Univerzita Komenského

▶ časopisy: **Elán, Prúdy, Dav, Slovenské pohľady**...

▶ **1921**- Umelecká beseda slovenská (predsedom: Dušan Jurkovič)

▶ **LITERATÚRA**

Román: **Živý bič** (M. Urban)- prvý slovenský román vo viacerých jazykoch

F. Hečko, Z. Zguriška, F. Kráľ, M. Rázus, I. Stodola, Ľ. Ondrejov, P. Jilemnický, B.S.Timrava,J.G.Tajovský,J.C.HronskýJ.Smrek,J.Jesenský,E.B.Lukáč,L.Novomeský,E.Bohúň, V. Beniak ...

▶ **1920**- vznik SND

▶ **MALIARI**: M. Benka, M.A.Bazovský, Ľ. Fulla,
M. Galanda, J.Alexy, C. Majerník

Škola umeleckých remesiel- spojenie s európskymi umelcami

▶ **FILM**

dokumentárne filmy: **K. Plicka: Zem spieva**-zahraničné ocenenie

filmy o **Jánošíkovi** (režisér M. Frič, **P. Bielik**- osobnosť slovenského filmu)

▶ **HUDBA** –M. Moyzes, V.F.Bystrý, E. Suchoň, M.Schneider Trnavský,J.Ciker,G.Dusík

▶ **3.8.1926**- prvé rozhlasové vysielanie
na Slovensku

Pád komunizmu, rok1989

Poznámky si prepíšte od 27. do 30. 4. 2020

- neúspešné pokusy zlepšiť hospodárske pomery
- zlyhanie reforiem
- prejavy nespokojnosti so zlou hospodárskou situáciou i neslobodou – disidenti

Postupné zblížovanie východu a západu

- rokovania USA a ZSSR o odzbrojovaní= dohoda o kontrole zbrojenia
- Helsinská konferencia o bezpečnosti a spolupráci r. 1973 – 75
- spolupráca v oblasti hospodárstva, vedy a kultúry, mierové spolunažívanie krajín a rešpektovanie ľudských práv.

Zmena situácie v ZSSR

- nástup M. Gorbačov
- pokus zaviesť demokratické práva v rámci komunizmu, vzniká reformné úsilie:
- GLASNOSTĚ (informovanosť)
- PERESTROJKA (prestavba) – hosp. a polit. reformy

Rok 1989

- zmiernenie napätia vo svete
- skončenie studenej vojny
- 1990 – prvé slobodné demokratické voľby
- zánik a rozpad ZSSR i sovietskeho impéria
- zjednotenie Nemecka -búranie Berlínskeho múru
- Československo- Nežná revolúcia
- Nová politická mapa Európy- ako po 1.svetovej vojne

Otázky:

Vyhľadajte na internete termín zbrojenie a odzbrojovanie v druhej polovici 20. storočia.

Prečo sa rok1989 označuje ako medzník vo vývoji viacerých štátov?

Na ceste k Európskej únii

Poznámky si prepíšte od 4. do 7. 5. 2020

Po druhej svetovej vojne chceli EU. Veľmoci zjednotiť Európu a zachovať mier, pomôcť tomu malo hospodárske zjednotenie štátov (+ hospodársky rast).

Jean Monnet- francúzsky ekonóm, ktorý chcel podriadiť ťažbu uhlia a ocele jednému spoločnému úradu, ktorý mal usmerňovať výrobu a predaj uhlia a ocele a tak zabrániť politickým a hospodárskym konfliktom. Vzniklo :

Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ (1951): (prezident Jean Monnet) zložené zo 6 štátov (FRA,SRN,ITA,BEL,HOL,LUX)

Európskeho hospodárskeho spoločenstva(1957): ekonomická a politická integrácia.

Európska únia (1992 Maastricht): v súčasnosti sa usiluje o ekonomickú integráciu, spoločnú bezpečnostnú a zahraničnú politiku. Krajiny EÚ vytvorili spoločnú menovú úniu a prijali euro.

Po páde komunizmu sa začala európska integrácia. Rozšírenie v roku 2004: prijatie 10 štátov (SVK, Pobaltské štáty, štáty str. EU,...) 2007: prijatie Bulharska, Rumunska

Otázky:

Práca s internetom: zistíte, aké problémy rieši v súčasnosti Európska únia.

NA CESTE K DEMOKRACII A SAMOSTATNOSTI

17. november 1989 = „nežná“ alebo „zamatová“ revolúcia

Poznámky si prepíšte od 11. do 21. 5.

2020

- začiatok prelomových zmien
- 16. 11. v Bratislave a 17. 11. v Prahe sa uskutočnila **študentská manifestácia**
- **celoštátny generálny štrajk: brutálne zásahy Zboru národnej bezpečnosti (ZNB)** proti pokojnej študentskej manifestácii
- **totalitný režim** stratil podporu obyvateľstva, armády, ZNB
- **koniec socializmu: 29. 11. 1989 = zákon o zrušení KS** (vedeniu KS nepomohla ani výmena funkcionárov)
- **vznik federácie:** na federálnej a republikovej úrovni sa vytvorili **vlády národného porozumenia**

- prezident ČSFR: **Václav Havel** →
- predseda parlamentu: **Alexander Dubček**
- politické strany:

1, Verejnosť proti násiliu v Bratislave

2, Občianske fórum v Prahe

- Obnova demokracie: **po 40 rokoch** (vznikali rozličné hnutia a strany, ktoré reprezentovali záujmy rôznych vrstiev spoločnosti....)
- Prvé porevolučné voľby: **rok 1990**

Na Slovensku vyhrala VPN: na čele Fedor Gál (predseda VPN)

V Čechách vyhralo OF: na čele Václav Klaus (predseda OF)

Systém štátu: **Parlamentná demokracia**

Trhové hospodárstvo: systém voľného trhu (zrušené plánované hospodárstvo – päťročnice,...)

Systém voľného trhu najskôr viedol k zníženiu životnej úrovne širokých vrstiev obyvateľstva

- **Koniec ČSFR: vo voľbách v r. 1992** víťazné politické strany na Slovensku i v Čechách rozhodli riešiť otázku rozdelenia

Česká republika

Slovenská republika

- **Republika sa delí:**

- + v **júli 1992** prijala SNR **Deklaráciu zvrchovanosti SR**
- + v septembri 1992 schválená **Ústava SR**
- + **Federálne zhromaždenie** prijalo v **novembri 1992 ústavný zákon o rozdelení Československa** na 2 samostatné štáty

- **VZNIK SR: 1. 1. 1993** prezident: **Michal Kováč**

predseda vlády: **Vladimír Mečiar**

Vlajka Slovenskej republiky

Slovník:

Privatizácia – prevedenie majetku v spoločnom (štátnom) vlastníctve do vlastníctva súkromnej osoby

Reštitúcia – uvádzanie vecí do predchádzajúceho stavu (vrátením alebo nahradením odňatého majetku)

17. 11. 1989

Ján Budaj

Alexander Dubček

Predseda vlády SR
Vladimír Mečiar
a predseda vlády ČR
Václav Klaus v záhrade
Tugendhatovej vily
v Brne 26. 8. 1992. Ich
rokovania vyústili do
rozhodnutia rozdeliť
Česko- Slovensko na
dva samostatné štáty

Vstup Slovenska do EÚ a NATO

Poznámky si prepíšte od 25. do 29. 5. 2020

SR – medzinárodné uznanie krátko po jej vzniku, člen **OSN** a **Rady Európy**

Cieľ SR - vstup do EÚ a NATO =>potrebné splniť viaceré ekonomické a politické podmienky

Pre **problémy s fungovaním demokracie** sa SR dostala až do 2.vlny štátov, s ktorými EÚ začala prístupové rokovania o vstupe (r.2000).

SR sa stala **členom EÚ 1.5.2004** (prezidentom – R.Schuster a predsedom vlády M.Dzurinda); krátko na to aj členom **NATO**. Za prístupové rokovania SR za člena EÚ – zodpovedný **Ján Figel'** (stal sa aj 1.komisárom SR v EÚ).

Výhody členstva v EÚ:

- voľný pohyb tovaru a pracovných síl,
- odbúranie nákladov spojených s ochranou hraníc,
- vplyv na sociálnu oblasť a zamestnanosť,
- rozvoj vedy....

Nevýhody členstva v EÚ:

- ohrozenie „slabších“ firiem,
- odliv kvalifikovanej pracovnej sily do zahraničia,
- príspevky do štruktur. fondov...

16.-17.5.2003 – konalo sa **referendum o vstupe SR do EÚ**

1. január 2009 - vstup SR do eurozóny, euro je oficiálnym platidlom Slovenska.

Výhľady do 21.storočia – problémy:

- fungovanie demokracie
- zachovanie zdravého životného prostredia
- medzinárodný terorizmus
- finančná a hospodárska kríza

Otázky:

Prečo sa roky 2004 a 2009 považujú za dôležitý medzník v ďalšom vývoji Slovenskej republiky?